

Prevedla Aleksandra Rekar.
Založba /*cf., Ljubljana, 2021

Matic Majcen

Britanska založba Verso je leta 2018 po mnogih letih zatišja poskrbela za novo odmevno izdajo knjige *Kako je Evropa podrazvila Afriko* gvajanskega zgodovinarja in aktivista Walterja Rodneyja (1942-1980). Razlog za to potezo je bil pravzaprav na dlani, saj ta izčrpna monografija, izvirno izšla leta 1972, nikoli ni izgubila aktualnosti. Še več - to, da njeno sijajnost slavimo po vrsti prelomnih dogodkov, ki so od tedaj povsem spremenili svet, od padca železne zavese preko 11. septembra pa do epidemije covid-19, je pravzaprav najboljši možen kompliment temu delu. Založba /*cf je s slovenskim prevodom letos smelo vstopila v zgodbo njene ponovne distribucije. Zaradi dejstva, da obstoječa geopolitična razmerja moči za nameček razgali v povsem dostopnem slogu pisanja, bo izdaja zlahka našla prostor tudi pri tistem delu splošnega občinstva, ki kaže interes za svetovno politiko in ekonomijo.

Knjiga namreč na zelo preprost način dokazuje enostavno, a prevečkrat pozabljeno tezo - da gospodarska zaostalost Afrike ne izhaja iz domnevne nesposobnosti tamkajšnjih držav, da bi zgradile uspešna gospodarstva, temveč je posledica točno določljivih zgodovinskih dogodkov, v prvi vrsti sistematičnega izkoriščanja s strani evropskih gospodarskih velesil. Tudi Rodney sam v knjigi

Z vrha kupa

Nikoli končano izkoriščanje

Walter Rodney: Kako je Evropa podrazvila Afriko

opozarja, da je predstavljanje Afrike kot inherentno podrazvite v resnici del dolgotrajne ideološke agende, ki poskuša kot vzrok zaostalosti predstaviti dejavnike, ki so v resnici - posledice.

Rodney nam iz poglavja v poglavje postreže z vrsto zgodovinskih dokazov, da Afrika ni bila vedno takšna, kakršno nam prikazujejo zahodni mediji, in da je pred kolonizacijo tam cvetela vrsta visoko razvitih kultur. Tu so zahodnosudanski imperiji Gana, Mali in Songhaj v času poznega srednjega veka pa državi Ojo in Benin, ki sta med 15. in 19. stoletjem prosperirali tudi po prihodu Evropejcev na zahodnoafriško obalo. Avtor v knjigi navaja pričevanje nizozemskih prišlekov ob prvem vstopu v Benin, ko so z velikimi očmi opazovali široke ulice, ki so marsikdaj presegle celo tiste v Amsterdamu, ter se obenem čudili čistosti in urejenosti tamkajšnjih mest.

Vendar pa se je Evropa s prehodom v kapitalizem hitro znašla velik razvojni korak pred Afriko, in ko so raziskovalne odprave prepoznale obilje tamkajšnjih naravnih virov ter navajenost prebivalstva na trdo delo, se je začel mučen proces zasuznjenja dobrnega dela afriške celine. Rodney tu nima nikakršnega dvoma: vzhajajoči kapitalizem je bil tisti, ki je pogнал v gibanje trgovino s sužnji. Medtem ko je v zahodnem svetu gospodarski razvoj spremljala hitra rast prebivalstva, je Afrika ostala brez milijonov svojih fizično najposobnejših ljudi, ki so s prisilnim delom podpirali rast v tujih deželah. Čeprav je kolonializem, striktno gledano, v večini držav trajal komaj 70 let, pa je bilo ravno to obdobje ključno za nepopravljivo povečanje razvojne razpoke med Evropo in Afriko. Skupaj z vsemi trajnimi posledica-

Walter Rodney Foto: Wikipedia

mi, katerim smo v obliki trajne odvisnosti črne celine od evropskih financierjev priča še danes. Ali, kot zapiše v ključnem stavku, katerega veljavnost ni nikoli usahnila: "V številnih afriških državah je tuje lastništvo prisotno še dandanes, četudi so se vojske in zastave tujih sil že umaknile."

Rodney je jasen tudi na neki drugi pomembni točki - evropskim kolonialnim silam v resnici nikoli ni bilo v interesu razviti okolij, od koder so z velikimi dobički črpale vire v svojo korist, temveč so jih želele obdržati v stanju permanentne podrazvitosti. Pri dokazih za to avtor knjige ne skopari: tu so načrtno zanemarjanje ključne infrastrukture, podhranjenost investicij, ohranjanje virov v tuji lasti, pa vse do absurdnih šolskih učnih načrtov za afriško prebivalstvo in

intenzivnega širjenja kolonialistične ideologije med njim. V Zahodni Afriki naj bi neki domačin tako celo končal doktorsko disertacijo, v kateri je odkrito zagovarjal koristi suženjstva.

Posledice so danes tu in so več kot očitne: mnoge korporacije, katerih izdelke in storitve kupujemo v lokalnih trgovinah, so svoj vzpon začele prav po zaslugi izkoriščanja afriške delovne sile in naravnih virov. Firestone, Unilever, Lloyds, Shell je samo nekaj blagovnih znamk, ki jih Rodney ujame s prsti v tej prepovedani marmeladi, seveda pa je to samo majhen delček današnjih uspešnih multinacionalk, ki so od začetka 20. stoletja dominantni položaj na svetovnem tržišču dosegle po zaslugi obubožanja afriških naravnih in ljudskih virov.

Predstavljanje Afrike kot inherentno podrazvite je v resnici del dolgotrajne ideološke agende, ki poskuša kot vzrok zaostalosti predstaviti dejavnike, ki so v resnici - posledice

Najbolj žalostni vidik Rodneyjeve knjige je v tem, da je tudi avtor sam doživel ravno tako tragično usodo kot kontinent, ki ga opisuje. Kot piše Nikolai Jeffs v spremni besedi, je gvajanski zgodovinar izhajal iz delavske družine in je venomer zagovarjal mnenje, da mora akademsko udejstvovanje stremeti k ciljem delavskega razreda in delovati v njegovem interesu. Kot profesor z globoko afiniteto do socializma in rastafarianizma je svoje znanje o zgodovini Afrike odločilno poglobil med bivanjem v Tanzaniji, nato pa je po vrnitvi na Jamajko leta 1968 deloval kot predavatelj in aktivist z močnim vplivom na mlade, predvsem v podporo tamkajšnji kontrakulturi. Bil je velik kritik neokolonializma, opozarjal je na neresničnost njegove navidezne osvoboditve in je v tem duhu tudi izdal pričujočo knjigo. Prav zaradi svojega aktivizma je postajal vse bolj moteč element tako doma kot v tujini in zato so mu v rodni Gvajani leta 1974 preklicali profesuro, zaradi česar je ostal brez prihodkov. Zanj usoden je bil atentat, ki naj bi ga dal osebno naročiti predsednik Linden Burnham. Rodney je umrl po tem, ko je razneslo eksploziv, skrit v voki-tokiju, ki ga je uporabljal tistega usodnega dne leta 1980.

Rodney v knjigi opozarja, da moramo kolonializem videti kot le en delček mnogo širšega pojava imperializma, ki se razteza po vsem svetu in ki v svoje okrilje zaobjema vse kapitalistične države. Njen izid na slovenskem trgu v letu 2021 izdajo tako umešča ob bok mnogim družboslovnim monografijam, ki pomagajo kontekstualizirati umeščenost podrejenih držav - ne nazadnje tudi naše - v razmerje do svetovnih gospodarskih in političnih centrov.

Ridley Scott Foto: Wikipedia

Priznani britanski režiser in producent **Ridley Scott** bo na 78. mednarodnem festivalu v Benetkah prejel nagrado Cartier Glory. Nagrada, ki jo bodo letos podelili prvič, je namenjena filmskim ustvarjalcem, ki pomembno prispevajo k filmski industriji. Nagrado mu bodo podelili 10. septembra, pred projekcijo njegovega filma *The Last Duel*.

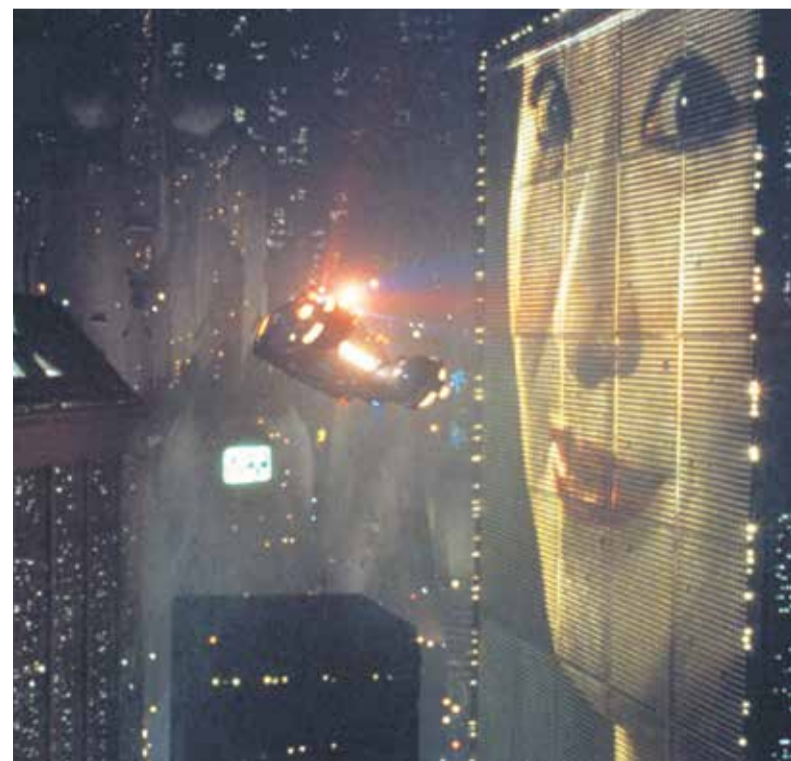
BENEŠKI FILMSKI FESTIVAL

Prvo nagrado Cartier Glory bo dobil Ridley Scott

Režiser bi se "v zgodovino filma zapisal tudi, če bi režiral zgolj en film"

Po besedah direktorja beneškega filmskega festivala **Alberta Barbere** je nagrajenčeva največja odlika njegov osebni pristop k različnim žanrom filma, s katerim se približa tako pričakovanjem širšega občinstva kot tudi zahtevam kritike, piše na uradni spletni strani beneškega filmskega festivala, ki bo v 78. izdaji potekal med 1. in 11. septembrom. Barbera je prepričan, da bi se Scott v zgodovino filma zapisal tudi, če bi režiral zgolj en film. Ob tem je spomnil, da je v filmski svet stopil šele pri 40 letih, ko je leta 1977 režiral film *Dvobojevalca*, za katerega je v Cannesu osvojil nagrado za najboljši prvi film.

Svetovno javnost je pritegnil s kultno znanstveno-fantastično grozljivko *Osmi potnik* (1979), na Olimp velikih filmskih ustvarjalcev sodobne kinematografije pa ga je po mnenju Barbere povzdignil *Iztrebljevalec* (1982), ki velja za najvplivnejši film v žanru znanstvene fanta-

stike. Cartier Glory je nova nagrada, ki jo bo financiralo podjetje Cartier, glavni sponzor festivala, še piše na spletni strani. **(sta)**

Iztrebljevalec (Blade Runner, 1982) velja še zmeraj za najvplivnejši film v žanru znanstvene fantastike.

Foto: IMDb